

มูลเหตุละเมิดเกิดจากผู้บังคับบัญชา ... ต้องรับผิดชอบมากกว่าเจ้าหน้าที่ !

โดย นายปกครอง

ในการที่จะว่าการกระทำใดเป็นการกระทำละเมิดหรือไม่ จะพิจารณาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๔๒๐ ซึ่งกำหนดองค์ประกอบสำคัญของการกระทำละเมิดไว้ ได้แก่ ๑. กระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ๒. กระทำต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมาย และ ๓. บุคคลอื่นได้รับความเสียหาย นอกจากนี้ความเสียหายที่เกิดขึ้นจะต้องเป็นผลโดยตรงมาจากการกระทำดังกล่าวด้วย

ส่วนความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่นั้น หากเป็นกรณีละเมิดอันเกิดจากการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐ จะเป็นไปตามกฎหมายเฉพาะ คือ พระราชบัญญัติความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๕ อันเป็นกฎหมายที่มีเจตนารมณ์มุ่งคุ้มครองเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อประโยชน์ของทางราชการมิใช่ประโยชน์ส่วนตัว ซึ่งอาจเกิดความผิดพลาดขึ้นได้ โดยหน่วยงานของรัฐจะเรียกให้เจ้าหน้าที่ดังกล่าวรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนได้เฉพาะกรณีที่เจ้าหน้าที่ได้กระทำการนั้นไปด้วยความจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง เท่านั้น ทั้งนี้ ให้คำนึงถึงระดับความร้ายแรงแห่งการกระทำและความเป็นธรรมในแต่ละกรณีประกอบด้วย โดยมีต้องให้ใช้เต็มจำนวนของความเสียหายก็ได้ แต่หากเจ้าหน้าที่ได้กระทำการนั้นไปด้วยความพลั้งเผลอหรือไม่ได้ตั้งใจ (ประมาทเลินเล่อธรรมดา) หน่วยงานต้นสังกัดก็จะเป็นผู้รับผิดชอบแทนเจ้าหน้าที่โดยไม่อาจเรียกให้เจ้าหน้าที่ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนได้

วันนี้ ... นายปกครองก็มีคดีที่เกี่ยวข้องกับการกระทำละเมิดของเจ้าหน้าที่มาเล่าให้ฟัง ซึ่งเป็นเรื่องของนายกองค้การบริหารส่วนจังหวัด (นายก อบจ.) ที่ได้อนุมัติให้ดำเนิน โครงการฝึกอบรมและอนุมัติให้เบิกจ่ายเงินค่าพาหนะ โดยที่ไม่มีการดำเนินโครงการฝึกอบรมจริง หรืออาจเรียกว่าเป็นโครงการทิพย์ตามคำศัพท์วัยรุ่นสมัยนี้นั่นเองครับ ซึ่งคดีนี้ศาลท่านได้มีคำวินิจฉัยไว้อย่างน่าสนใจ โดยเฉพาะในเรื่องการกำหนดสัดส่วนความรับผิดชอบทางละเมิดในการชดใช้ค่าเสียหายหรือค่าสินไหมทดแทน นายปกครองจะพาทุกท่านไปหาคำตอบกันครับว่า ... เหตุใดคดีนี้ผู้บริหารท้องถิ่นจึงต้องรับผิดชอบมากกว่าเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติ ?

เรื่องราวของคดีมีอยู่ว่า ... เมื่อครั้งที่ผู้ฟ้องคดีดำรงตำแหน่งนายก อบจ. ได้อนุมัติให้ดำเนินโครงการฝึกอบรมศักยภาพในการประกอบอาชีพของกลุ่มแม่บ้านในจังหวัด (ตามที่ร้องปลัด อบจ. ในขณะที่เสนอผ่านฝ่ายการคลังและปลัด อบจ. ตามขั้นตอนสายงานการบังคับบัญชา) โดยมีการอนุมัติให้เบิกจ่ายเงินยืมเป็นค่าพาหนะให้แก่ผู้เข้ารับการฝึกอบรม และอนุมัติให้ส่งใช้เงินยืมรวม ๓ ครั้ง เป็นเงินกว่า ๑๖ ล้านบาท ซึ่งในจำนวนนี้ ผู้ฟ้องคดีได้เป็นผู้ลงนามอนุมัติไป ๒ ครั้ง

ต่อมา สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินได้เข้าตรวจสอบและพบว่า โครงการดังกล่าวมีเจตนาที่จะให้เงินสนับสนุนกลุ่มแม่บ้าน หมู่บ้านละ ๒๐,๐๐๐ บาท โดยจ่ายเป็นค่าพาหนะให้แก่ผู้เข้ารับการฝึกอบรม (คนละ ๒๐๐ บาท) โดยที่ไม่มีการฝึกอบรมจริง ทำให้ อบจ. ได้รับความเสียหาย จึงให้ อบจ. แจ้งความดำเนินคดีอาญาและดำเนินการทางวินัยกับผู้ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งหาผู้รับผิดชอบทางละเมิดด้วย

นายก อบจ. (คนปัจจุบัน) จึงมีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดชอบทางละเมิดขึ้น โดยรายงานผลการสอบสวนสรุปได้ว่า การกระทำของผู้ฟ้องคดีถือเป็นการกระทำโดยปราศจากความระมัดระวัง ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ทางราชการอย่างร้ายแรง อันเป็นความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง

กรณีที่ไม่ปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยค่าใช้จ่ายในการฝึกอบรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๕๕ และระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการรับเงิน การเบิกจ่ายเงิน การฝากเงิน การเก็บรักษาเงิน และการตรวจเงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๕๗ แต่เนื่องจากกลุ่มแม่บ้านเป็นผู้ได้รับประโยชน์ ส่วนเจ้าหน้าที่ไม่ได้รับผลประโยชน์ส่วนตน จึงไม่ใช่เป็นการทุจริต เห็นควรให้หักส่วนความรับผิดชอบรายละ ๓๐ ของค่าเสียหายทั้งหมด (พิจารณาตามระดับความร้ายแรงและความเป็นธรรมในแต่ละกรณี โดยมีต้องให้ใช้เต็มจำนวนของความเสียหาย) ตามมาตรา ๘ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ ฯ

ทั้งนี้ คณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงฯ ได้กำหนดสัดส่วนความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ ตามแนวทางหนังสือเวียนของกระทรวงการคลัง (หนังสือกระทรวงการคลัง ค่วนที่สุด ที่ กค ๐๔๐๖.๒/ว. ๖๖ ลงวันที่ ๒๕ กันยายน ๒๕๕๐) ที่กำหนดแนวทางการกำหนดสัดส่วนความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ กรณีการไม่ปฏิบัติตามกฎหมายหรือระเบียบ ข้อ ๔.๒ จ่ายเงินเกินสิทธิ/ไม่มีสิทธิ/ผิดระเบียบ มาปรับใช้ ดังนี้ ๑. กลุ่มผู้บังคับบัญชา รับผิดชอบร้อยละ ๔๐ ของค่าเสียหาย (แบ่งเป็นผู้ผ่านงาน (ขั้นต้น/ขั้นกลาง) รับผิดชอบร้อยละ ๒๐ และผู้อนุมัติ (ขั้นสูง) รับผิดชอบร้อยละ ๒๐) และ ๒. กลุ่มผู้ปฏิบัติ รับผิดชอบร้อยละ ๖๐ ของค่าเสียหาย)

นายก อบจ. เห็นด้วย จึงมีคำสั่งให้ผู้เกี่ยวข้องจำนวน ๒๕ ราย รับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทน ให้แก่ อบจ. โดยส่วนของผู้ฟ้องคดีให้รับผิดชอบในสัดส่วนของกลุ่มผู้บังคับบัญชาขั้นสูง ร้อยละ ๒๐ ของค่าเสียหาย เป็นเงินจำนวนประมาณ ๒ ล้านบาท จากนั้นได้มีการส่งสำนวนการสอบข้อเท็จจริงให้กระทรวงการคลังตรวจสอบ

ผู้ฟ้องคดีได้มีหนังสืออุทธรณ์คำสั่งดังกล่าว เนื่องจากเห็นว่าตนใช้อำนาจสั่งการให้ดำเนินโครงการในทางนโยบาย ในฐานะที่เป็นผู้บริหารเท่านั้น ส่วนในการปฏิบัติเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติงาน ซึ่งย่อมมีการตรวจสอบและควบคุมดูแลกันตามสายการบังคับบัญชา อีกทั้งโครงการดังกล่าว เกิดประโยชน์แก่กลุ่มแม่บ้านและอยู่ในอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย ไม่ได้ก่อให้เกิดความเสียหายต่อ อบจ. จึงไม่เป็นการกระทำละเมิดแต่อย่างใด นอกจากนี้ คำสั่งที่ให้ชดใช้เงินยังไม่ชอบด้วยกฎหมาย เนื่องจากก่อนออกคำสั่งไม่ได้ส่งสำนวนการสอบข้อเท็จจริงฯ ให้กระทรวงการคลังตรวจสอบก่อน ตามข้อ ๑๗ วรรคสอง ของระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๕ แต่ได้ส่งสำนวนดังกล่าวให้กระทรวงการคลังในภายหลังซึ่งล่วงพ้นกำหนดเวลาตามกฎหมายแล้ว

ต่อมา ผู้ฟ้องคดีได้ยื่นฟ้องนายก อบจ. ต่อศาลปกครองชั้นต้น เพื่อขอให้เพิกถอนคำสั่งพิพาท (ในระหว่างการพิจารณาคดี ผู้ว่าราชการจังหวัดได้มีคำวินิจฉัยให้ยกอุทธรณ์ของผู้ฟ้องคดี) โดยศาลปกครองชั้นต้น มีคำพิพากษายกฟ้อง ผู้ฟ้องคดีจึงยื่นอุทธรณ์ต่อศาลปกครองสูงสุด

คดีมีประเด็นที่ต้องพิจารณาว่า ... คำสั่งที่ให้ผู้ฟ้องคดีชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ อบจ. เป็นเงินจำนวนประมาณ ๒ ล้านบาท ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ ? โดยมีประเด็นที่จะต้องวินิจฉัยก่อนว่า ผู้ฟ้องคดี ได้กระทำละเมิดต่อ อบจ. ด้วยความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงหรือไม่ ?

ศาลปกครองสูงสุดพิจารณาแล้วเห็นว่า ผู้ฟ้องคดีในฐานะผู้บริหารท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่ ในการกำหนดนโยบายที่ไม่ขัดต่อกฎหมาย และมีหน้าที่รับผิดชอบในการบริหารราชการของ อบจ. ให้เป็นไปตามกฎหมายและตามที่กำหนดไว้ในระเบียบ รวมถึงระเบียบกระทรวงมหาดไทยฯ ๒ ฉบับ ดังกล่าว ซึ่งในการอนุมัติโครงการต้องพิจารณาขั้นตอนรายละเอียดของการดำเนินโครงการ ตลอดจน

ต้องควบคุมดูแลให้เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องปฏิบัติหน้าที่เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในระเบียบ การที่ผู้ฟ้องคดี ลงนามอนุมัติให้ดำเนินโครงการ และลงนามอนุมัติให้ยืมเงินทรงจ่ายและให้ส่งใช้เงินยืม จำนวน ๒ ครั้ง โดยให้ตัวแทนกลุ่มแม่บ้านรับเงินไปจากผู้ฟ้องคดี ทั้งที่ข้อเท็จจริงรับฟังได้ว่า โครงการดังกล่าวไม่ได้จัดการฝึกอบรมจริง แต่มีการนำบัญชีรายชื่อกลุ่มแม่บ้าน หมู่บ้านละ ๑๐๐ คน เพื่อที่จะจ่ายเป็นเงินค่าพาหนะ เดินทางคนละ ๒๐๐ บาท

เมื่อผู้ฟ้องคดีเป็นผู้อนุมัติให้เบิกเงินเพื่อส่งใช้เงินยืม ซึ่งเป็นการจัดทำเอกสารส่งใช้เงินยืม โดยไม่เป็นไปตามระเบียบฯ พฤติการณ์ถือได้ว่าผู้ฟ้องคดีกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง เป็นเหตุให้ อบจ. ได้รับความเสียหาย จึงเป็นการกระทำละเมิดต่อ อบจ. ตามมาตรา ๔๒๐ แห่งประมวล กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ อบจ. มีสิทธิที่จะเรียกให้ผู้ฟ้องคดีชดเชยค่าสินไหมทดแทนได้ตามมาตรา ๑๐ วรรคหนึ่ง ประกอบกับมาตรา ๘ วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ฯ

กรณีมีปัญหาที่จะต้องวินิจฉัยต่อไปว่า ผู้ฟ้องคดีจะต้องรับผิดชอบชดเชยค่าสินไหมทดแทน ให้แก่ อบจ. เพียงใด ?

ศาลเห็นว่า เมื่อการกระทำละเมิดครั้งนี้ มีมูลเหตุส่วนใหญ่เกิดจากการกำหนดนโยบายของ ฝ่ายบริหารที่ต้องการหลีกเลี่ยงระเบียบการเบิกจ่ายเงินของทางราชการ ฉะนั้น การนำแนวทางการกำหนด สัดส่วนความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ตามหนังสือเวียนของกระทรวงการคลังข้างต้นมาปรับใช้ จึงไม่เหมาะสมและไม่เป็นธรรม (เนื่องจากหนังสือเวียนดังกล่าว เป็นกรณีความรับผิดที่เกิดจากการกระทำ ละเมิดหรือจากการทุจริตต่อเงินงบประมาณของเจ้าหน้าที่ในระดับปฏิบัติงาน โดยมูลเหตุส่วนใหญ่มาจาก เจ้าหน้าที่ เจ้าหน้าที่ซึ่งต้องรับผิดในอัตราส่วนที่มากกว่าผู้บังคับบัญชา ซึ่งแตกต่างจากข้อพิพาทในคดีนี้ ที่มีมูลเหตุส่วนใหญ่มาจากผู้บังคับบัญชาหรือผู้บริหารท้องถิ่น)

ศาลจึงเห็นสมควรให้กำหนดสัดส่วนความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่กรณีนี้ใหม่ ดังนี้ ๑. กลุ่มผู้บังคับบัญชา ให้รับผิดร้อยละ ๕๕ ของค่าเสียหาย แบ่งออกเป็น ๒ กลุ่ม คือ ผู้ผ่านงาน (ขั้นต้น/ ขั้นกลาง) ให้รับผิดร้อยละ ๔๕ และผู้อนุมัติ (ขั้นสูง) ให้รับผิดร้อยละ ๕๐ และ ๒. กลุ่มผู้ปฏิบัติ ให้รับผิด ร้อยละ ๕ ของค่าเสียหาย ในส่วนความรับผิดของผู้ฟ้องคดีนั้น เมื่อหักส่วนความรับผิดออกร้อยละ ๓๐ ของความเสียหายทั้งหมดแล้ว คิดเป็นเงินที่ผู้ฟ้องคดีต้องชดเชยจำนวนทั้งสิ้นกว่า ๕ ล้านบาท

ดังนั้น คำสั่งที่ให้ผู้ฟ้องคดีชดเชยค่าสินไหมทดแทนให้แก่ อบจ. เป็นเงินจำนวนประมาณ ๒ ล้านบาท จึงเป็นคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมาย และเป็นคุณแก่ผู้ฟ้องคดีแล้ว

สำหรับระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีฯ ข้อ ๑๗ วรรคสอง ที่กำหนดให้หน่วยงานของรัฐ ส่งสำนวนการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิดให้กระทรวงการคลังตรวจสอบภายใน ๗ วัน นับแต่วันวินิจฉัยสั่งการ ซึ่งกำหนดเวลา ๗ วัน ดังกล่าว เป็นเพียงการกำหนดเวลาเร่งรัดให้หน่วยงานของรัฐ ต้องเร่งรีบปฏิบัติเท่านั้น ไม่ได้หมายความว่าหากพ้นกำหนดเวลาดังกล่าวแล้ว หน่วยงานของรัฐจะต้องส่ง สำนวนให้กระทรวงการคลังตรวจสอบ หรือหากส่งสำนวนให้กระทรวงการคลังเมื่อพ้นกำหนดเวลาดังกล่าวแล้ว จะทำให้ผลการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิดที่ออกมาภายหลังจากนั้นไม่ชอบด้วยกฎหมายแต่อย่างใด

นอกจากนั้น ในการออกคำสั่งเรียกให้เจ้าหน้าที่รับผิด กฎหมายได้บังคับว่าจะต้องกระทำ ภายในอายุความตามที่กฎหมายกำหนด ซึ่งกรณีนี้เป็นช่วงเวลาที่ใกล้จะครบอายุความ ๑๐ ปี นับแต่วันทำละเมิด กรณีจึงมีเหตุทำให้หน่วยงานต้องรีบดำเนินการออกคำสั่งเรียกให้ผู้ฟ้องคดีรับผิดชอบชดเชย

คำสั่งใหม่ทดแทนให้ทันภายในกำหนดเวลาดังกล่าว เพื่อสิทธิเรียกร้องคำสั่งใหม่ทดแทนจะไม่ขาดอายุความ แล้วจึงส่งสำนวนการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดชอบทางละเมิดให้กระทรวงการคลังตรวจสอบภายหลังจากนั้น จึงไม่อาจรับฟังได้ว่า การดำเนินการดังกล่าวไม่ถูกต้องตามระเบียบกฎหมาย อุทธรณ์ของผู้ฟ้องคดีฟังไม่ขึ้น

ศาลปกครองสูงสุดพิพากษาขึ้นตามศาลปกครองชั้นต้นที่ยกฟ้อง (คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุด ที่ อ. ๕๕๐/๒๕๖๖)

คดีนี้... ศาลปกครองสูงสุดได้วินิจฉัยวางแนวทางการอนุมัติ โครงการและการเบิกจ่ายเงิน รวมทั้งแนวทางการกำหนดสัดส่วนความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่และผู้บังคับบัญชา กรณีมูลเหตุละเมิดส่วนใหญ่ เกิดจากผู้บังคับบัญชาหรือผู้บริหาร ดังนี้

๑. ผู้บริหารต้องกำหนดคน โยบายที่ไม่ขัดต่อกฎหมาย และมีหน้าที่รับผิดชอบการบริหารราชการ ให้เป็นไปตามกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง โดยในการอนุมัติให้ดำเนิน โครงการใด ๆ รวมทั้งการอนุมัติ ให้เบิกจ่ายเงิน ต้องพิจารณารายละเอียดและควบคุมดูแลเจ้าหน้าที่ให้ดำเนินการถูกต้องตามกฎหมาย มีโอกาสชี้แจงข้อสงสัยหรือหลีกเลี่ยงระเบียบกฎหมาย เพื่อให้มีการเบิกจ่ายเงิน โดยที่ไม่มีการดำเนิน โครงการจริง เช่น กรณีตามพิพาทที่เบิกจ่ายค่ารถหรือพาหนะให้กับแม่บ้านที่มาอบรม แต่ไม่ได้มีการจัดอบรมจริง ซึ่งแม้ ผู้ได้ประโยชน์จะเป็นประชาชนก็ตาม แต่เมื่อเป็นดำเนินการที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมาย ย่อมเป็นการกระทำโดยจงใจ หรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง และเป็นกระทำละเมิดต่อหน่วยงาน โดยหน่วยงานมีสิทธิเรียกให้ เจ้าหน้าที่ผู้กระทำละเมิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทนได้ตามมาตรา ๑๐ วรรคหนึ่ง ประกอบกับมาตรา ๘ วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ฯ

๒. การกำหนดสัดส่วนแห่งความรับผิด กรณีมูลเหตุละเมิดเกิดขึ้นจากการกำหนดคน โยบาย ของฝ่ายบริหาร ในลักษณะหลีกเลี่ยงการปฏิบัติตามระเบียบของทางราชการ โดยมีการอนุมัติให้ดำเนิน โครงการและเบิกจ่ายเงิน ทั้งที่ทราบว่าได้ดำเนิน โครงการจริง ซึ่งไม่มีอำนาจที่จะกระทำได้ อันเป็น ความเสียหายที่เกิดจากการกระทำของผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บังคับบัญชาเป็นสำคัญ ดังนั้น ผู้บริหารหรือ ผู้อนุมัติจึงต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่หน่วยงานในสัดส่วนที่มากกว่าเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน โดยไม่อาจนำแนวทางการกำหนดสัดส่วนความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ กรณีการไม่ปฏิบัติตาม กฎหมายหรือระเบียบตามข้อ ๔.๒ จ่ายเงินเกินสิทธิ/ไม่มีสิทธิ/ผิดระเบียบ ของหนังสือกระทรวงการคลัง ค่วนที่สุด ที่ กค ๐๔๐๖.๒/ว. ๖๖ ลงวันที่ ๒๕ กันยายน ๒๕๕๐ มาปรับใช้ในกรณีนี้ได้ เนื่องจากแนวทาง ดังกล่าวเป็นกรณีความรับผิดชอบทางละเมิดที่เกิดจากการกระทำละเมิดของเจ้าหน้าที่ในระดับปฏิบัติงาน จึงมีการกำหนดสัดส่วนความรับผิดชอบให้เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในอัตราส่วนที่มากกว่า เจ้าหน้าที่ในระดับผู้บังคับบัญชา ซึ่งเป็นเพียงผู้ควบคุมกำกับดูแลหรือบังคับบัญชาเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติ ในระดับต้นเท่านั้น

(ปริกษาการฟ้องคดีปกครองอิเล็กทรอนิกส์ได้ที่สายด่วนศาลปกครอง ๑๑๕๕ และสืบค้นเรื่องอื่น ๆ ได้จาก www.admincourt.go.th เมนูวิชาการ เมนูย่อยอุทธรณ์จากคดีปกครอง)